

Q. D. B. V. 1706 289 689
DISSERTATIO IVRIDICA

DE

PERPETVITATE
DEBITORVM PE-
CVNIARIORVM,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIE, MARCHIONE BRANDENBVRGICO,
AC DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE

&c. &c. &c.

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO, ICto
S. REG. MAI. BORVSS. CONSIL. & PROF. PVBL.

*Publicæ Eruditorum Disquisitioni
submittit*

ANDR. GEORGIVS HOFMANNVS,
Norimb.

Ad diem XX. Mart. M. DCC. VI.

H. L. Q. C.

Hale Magdeburgicæ, Literis SALFELDIANIS.

107.

DEBITORUM PERPETUITATE

DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE

DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE

DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE

DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE
DEBITORUM PERPETUITATE

DEBITORUM PERPETUITATE

D
Per

890

C. D.

DE PERPETVITATE DEBITO- RVM PECVNIARIORVM.

SVMMARIA.

Perpetuitas a JCiis communiter erronee explicata §. I. Quid sit perpetuitas? §. II. De debitorum perpetuitate hic agendum, non de dominio vel imperio. Hypothesis de prescriptione imperiorum & dominiorum. §. III. Cur non de debitis in genere, sed in specie de pecuniariis simus solliciti §. IV. An abstrahendo a lege humana debita pecuniaria sint perpetua? §. V. Nihil fieri a tempore, sed omnia fieri in tempore. §. VI. Aliae rationes cur debita pecuniaria sua natura sint perpetua. §. VII. Objectiones contra perpetuitatem debitorum pecuniariorum. §. VIII. Respondetur tam ad oppositum interesse pacis communis, §. IX. & ne lites sint immortales; §. X. Quam ad id, quod de negligentia creditorum coercenda assertur. §. XI. Nondum constare, quod creditor cessans longissimo tempore exigere debitum, sit homo negligens. §. XII. Quin potius creditorem posse multis rationibus

A 2

evitare

evitare inculpationem negligentie, §. XIII. aut saltem
 obtinere excusationem ab eadem. §. XIV. Præmissis se
 cessatione interpellationis beneficium præstet debitori cre-
 ditor. §. XV. Creditorem diutissimo tempore debita non
 exigentem, non credi propterea dereliquisse jus suum.
 §. XVI. Imo nec debitorem hoc casu esse possessorem ju-
 ris alieni. §. XVII. Derelictionis præsumtionem etiam
 excludi per detentionem chirographi & potestatem de-
 bitum probandi. §. XVIII. Moderatio hæcenus dicto-
 rum, §. XIX. ut non procedant, deficiente probatione de-
 biti, §. XX. etiam inter eos, qui superiorem non habent.
 §. XXI. Unde diutissime durare poterunt, ceteris pari-
 bus, debita, chirographo debitoris confirmata. §. XXII.
 Contra citius expirabunt regulariter debita, per testes
 probanda. §. XXIII. Quid operentur in probatione debi-
 torum testimonia mortuorum. §. XXIV. Perpetuita-
 tem debiti pecuniar. etiam convenire juri gentium. §.
 XXV. Atque apud Romanos adhuc in usu fuisse tempore
 Imperatoris Constantii. §. XXVI. Invenio præscriptio-
 nis tricennarie & vana persuasio equitatis naturalis. §.
 XXVII. Cui postea magna autoritas accessit, cum jus
 canonicum eandem approbasset. §. XXVIII. Secundum
 principia juris Germanici ignorata fuit præscriptio de-
 bitorum pecuniariorum. §. XXIX. Sed eadem tamen cum
 jure Canonico & Justiniano insinuavit se in fora Germa-
 niae. §. XXX. Magis tamen quoad nomen, quam cum
 effectu. §. XXXI. Historia controversia de requisito bo-
 ne fidei in præscriptione tricennali. §. XXXII. Qua hy-
 pothefæ recepta, non datur amplius casus, quo, cum ef-
 fectu debitis personalibus possit opponi præscriptio. §.
 XXXIII. Usus dictorum practicus maxime in controver-
 sis Statuum imperii. §. XXXIV. Non obstante, quod
 Principes in contractibus utantur jure privatorum. §.
 XXXV. Neque etiam Statibus imperii propter cessatio-
 nem

nem administrationis iustitiæ posse opponi exceptionem
prescriptionis. §. XXXVI.

§. I.

Est juris tyronibus notus institutionum titulus de Perpetuis
perpetuis & temporalibus actionibus, sed paucis a Jctis com-
jura docentibus notum est, quid sit perpetua muniter ex-
actio, dum communiter Jcti actiones illas vo-
ronee expli-
cant perpetuas, quæ durant triginta annos, cum
tamen hæc explicatio & rationi (a) repugnet, & verbis
Imperatoris. (b)

§. II.

(a) Qua ratione enim id perpetuum appellari possit, quod
saltem triginta annos durat? Quod vero interpretes communiter
hunc errorem erraverint, inde descendit, quod putaverint, jus
naturæ posuisse hunc terminum actionibus quibusvis, de quo vi-
debimus *infra* §. 28. Ita unus error parit alterum.

(b) Hoc loco admonendi sumus, inquit Imperator *pr. de perpet.*
& *temp. act.* eas quidem actiones, quæ ex lege, Senatusconsulto, sive
ex sacris constitutionibus proficiscuntur perpetuo solere antiquitas
competere, donec sacre constitutiones tam in rem quam in personam
actionibus certos fines dederunt; eas vero, quæ ex propria Prætoris
jurisdictione pendent, plerumque intra annum vivere, nam & ipse
Prætoris intra annum erat imperium. Hic initio diserte Justinia-
nus perpetuitatem opponit finibus, quam actiones ex Constitu-
tionibus Principum acceperint. At vero etiam fines triginta an-
norum ex Constitutione Principum esse præscriptos, docebit *infra*
§. 28. Deinde ratio, cur Prætorie actiones durarunt saltem per
annum, ostendit, perpetuitatem actionum civilium olim debuif-
se intelligi, ut nullo tempore finirentur. Si enim Prætorie
actiones ideo saltem annum durarunt, quia Prætoris intra annum
erat imperium; nullo tempore debebant finire actiones civiles,
quia

§. II.

Quid sit perpetuitas?

Igitur perpetuitas debitorum seu obligationum hic denotat durationem obligationis in debitore, & juris cogendi (c) in creditore, nullo tempore, nequidem immemoriali (d) definitam, donec obligationi satis fiat, vel ea alio

quia videlicet legum, Senatus Consultorum, Constitutionum Principalium autoritas non erat temporaria, aut ad triginta saltem annos restricta. Neque enim populus & Senatus, legum & Senatus Consultorum autores intereunt, aut imperium temporarium habuerunt. Imo nec Principes in republica Monarchica tanquam capita reipublicæ moriuntur, (etsi moriantur ut homines) nec imperium eorum temporarium est.

(c) Quod inter eos, qui superiorem agnoscunt, & ubi iustitiæ administratio viget, *actio* appellatur, inter eos autem, qui superiorem non habent, aut ubi iudicia cessant, *bellum* dicitur.

(d) Tempus immemoriale dicitur, non, quod nullum initium habuerit, sed quod de initio temporis non constet. Et tum iterum dicitur dupliciter, vel late, ubi de possessionis initio neque ex visu, vel auditu, neque etiam ex traditione aliorum jam mortuorum constat, vel stricte quatenus non tam de monumentis scriptis, tanquam fidelissimo memoriæ genere, sed de traditione auditionis a viventibus accipitur, ut jam apud Tullium *orat. pro Rabir.* diserte sibi invicem opponuntur hominum memoria, & notitia, quæ ex historiis petitur. Neutra significatio eadem est cum tempore centenario, quanquam hæc sæpe non longe abeant, ita ut immemoriale tempus in stricta significatione sæpe sit minus centenario, in lata sæpe majus. Vide pluribus Dn. Werlhof. *Dissert. de præscript. inter gentes liberas §. 18. 19. 20.* Hic somnium tempus immemoriale in lata significatione, de duratione debitorum etiam per aliquot secula.

(e) Pa-

alio modo legitimo (e) extinguatur. Quo pacto perspicuum est, perpetui & temporarii voces hic alio in sensu sumi, quam qui aliis (f) in mente fuit, unde diversi isti significatus non erunt confundendi.

§. III.

Dum vero de perpetuitate debitorum acturi sumus, patet, jam nos haudquaquam esse sollicitos, de perpetuitate dominii aut imperii, adeoque nequaquam nobis debere imputari, acsi, dum praescriptionem debitorum pecuniariorum negaturi sumus, etiam simul vellemus negare praescriptionem dominiorum & imperiorum (g) quin potius, uti

De debito- rum perpe- tuitate hic agendum, non de domi- nio vel impe- rio. Hypo- thesis de pra-

(e) Puto remissione debiti, acceptilatione, compensatione, novatione &c.

(f) Ita Pufend. de J. N. & G. l. 3. c. 4. §. 7. obligationem dividit in perpetuam & temporariam. Illam vocat, quae tolli nequit, quamdiu existit persona, cui inhaeret, ut obligatio congenita adversus Deum, cujus etiam exercitium nullo tempore suspendi possit, item obligatio adversus quoslibet homines, quae tales. Temporarias dicit esse, quae tolli possunt vivis adhuc illis, quibus inhaerent. Ita alibi lib. 5. c. 11. §. 11. de obligationibus tempore expirantibus agit, quando scilicet duratio ejus a tempore suspensa fuit, ut si dicam, nisi intratriennium petieris, nihil debebo &c.

(g) Uti Juris Romani interpretes plerumque miscent fundamenta praescriptionis actionum realium & personalium; ita & qui Jus Naturae & Gentium tradunt, satisfecisse se suo officio arbitrantur, dum de praescriptione & usucapione agunt, si ostenderint fontes praescriptionis intuitu dominii, & adeo de praescriptione crediti plane tacent, vel quod putent, eam ex iisdem fontibus derivari, vel ex alia, supina tamen, negligentia. Imo & imperii praescriptio fere unanimiter confunditur cum praescriptione dominii, quasi res essent unius ejusdemque naturae, cum tamen sint

aeque

Bgr

hic initio præsupponimus, dari omnino, etiam abstrahendo a lege humana, præscriptionem dominiorum, & imperio-

aque diversæ, si non magis, atque dominium & creditum. Imperium est in personas, id est in homines tantum, dominium in res personis oppositas, i. e. hominibus contra distinctas, vel certe quatenus homines non considerantur ut homines. Imperium exercetur in actiones hominum externas dirigendas ad utilitatem vel communem, vel imperantis. Dominium vero afficit rei substantiam, & consistit in potestate de re disponendi pro lubitu, sive utendi, sive abutendi, sive perdendi, sive alienandi. Ex his fuit alia notabilis differentia, dominium abstrahendo a lege humana non amitti, nisi volente & consentiente domino. At imperium amitti potest variis modis, etiam invito imperante, vel ex parte imperantis, si ipse, etiam in vicis, subjiciatur alieno imperio, aut si incurabili morbo, vel infamia laboret, si vires animi, corporis, & fortunæ, quæ ad exercitium imperii necessario requiruntur, sic deficient, ut spes nulla adsit recuperationis, &c. vel ex parte subjecti, si hic directione imperantis non habeat opus, ut in societate paterna; vel ex parte negotii, si talia mandet, quæ evidenter noxia sunt subjecto, in societate videlicet, quæ communis utilitatis gratia inicitur, & si imperium non sit summum &c. Hæc vero dum communiter non solent attendi, multa docentur in disciplina juris naturalis, circa doctrinam imperii, quæ prima fronte videntur nullum habere dubium, re tamen attentius considerata ita firma non sunt, quia videlicet magis ex natura dominii, quam imperii sunt deducta. Tales sunt multæ assertiones de alienabilitate regnorum, & ipsa distinctio Grotii eum in finem inventa, inter regna patrimonialia, & usufructuaria. Rem ipsam prolixius discutere hujus loci non est, vide interim illustr. Dn. Coccej. *dissert. de testamento principis part. 2. §. 16. 17.* Fuere tamen ista hic in genere apponenda ad intelligendam aliquo modo hypothesein nostram de præscriptione imperiorum, *vide lit. n.*

(b) Sunt

893

periorum (h) eamque non in jure gentium voluntario, (i) sed

(h) Sunt enim qui negant hoc. Sed hi iterum duplicis generis, alii & rem negant, & nomen; alii nomen magis & conceptum impugnant, non rem ipsam. Prius faciunt scriptores Galliciad stabiliendam inanem & obsoletam prætenfionem Regis Galliæ in imperium Romanum, Puteanus, Auberius, & alii. Quos solide refutavit academiæ Juliæ ornamentum Johannes Werlhofius in erudita dissertatione jam citata *de præscriptione inter gentes liberæ edita 1696*. Adde Adami Cortrei Jcti consummati *observata ad art. 4. pacif. Rysovic*. Posteriorem sententiam defendere voluit Johannes Fridericus Hornius *de civitate lib. 2. c. 9. n. 10. & 11.* concedens pristinum regni possessorem non habere jus vindicandi regnum ab altero actu possessum, negans tamen præscriptione acquiri imperium. Etsi vero non diffitear, doctrinam hanc Hornii parum coherere, prout jam ostendit ejus commentator Achilles Epsteinus, non diffidendum tamen est, quod, si accurate velimus loqui, præscriptionis nomen, & usucapionis, quo Grotius, & post eum communiter alii utuntur, vix convenire acquisitioni regnorum per possessionem diuturnam, aut plane immemorabilem. Est utique terminus præscriptionis & usucapionis inventum juris Romani, denotans, sive jura antiqua, sive jus novum Justinianeum consideres, acquisitionem, quæ fit invito domino pristino, & quæ eum in finem varia requisita, bonæ fidei, justî tituli, & similia supponit, sine quibus præscriptio, vel usucapio non subsistit. At acquisitio regnorum diu possessorum uti per modo dicenda solum fundatur in derelictione tacita vel præsumta, adeoque nec bonam fidem, nec justum titulum primæ possessionis requirit; ita nomen præscriptionis, quomodo ei conveniat, non apparet. Interim in verbis simus faciles, modo conveniamus in re ipsa.

(i) Si per jus gentium intelligas mores gentium subinde variantes, jus licentiæ inducentes, seu ut in scholis loquimur, jus

B

gen-

sed in sola derelictione prioris domini, intuitu domini-
ni

gentium permissivum, concedimus dari jus gentium voluntarium. At si per jus gentium intelligas præcepta immutabilia, aut jus gentium præceptivum, quo violato justa belli causa oritur, jus gentium voluntarium & humanum a jure naturæ distinctum nullum est, conf. Dn Præsid. *dissert. de jure consuetudinis & observantia*, item ejus *fundamenta juris naturæ & gentium c. 5. §. 65. seqq.* Præscriptionem regnorum aut dominiorum inter gentes quod concernit, nimis diffidit bonæ causæ magnus Grotius, dum, postquam justitiam præscriptionis erudite ex præsumta derelictione deduxerat, quasi vacillans ista subdit: *Fortis non improbabiler dici potest, non esse hanc rem in sola præsumptione positam, sed jure gentium voluntario inductam hanc legem, ut possessio memoriam excedens, non interrupta, nec provocations ad arbitrium interpellata, omnino dominium transferret. Credibile est enim in id concessisse gentes, cum ad pacem communem id vel maxime interesset.* Grotius de *J. B. & P. l. 2. c. 4. §. 9.* Nam initio *credibilitas illa & præsumtio parum differunt.* Et si priorem illam præsumtionem derelinquas, plura habebunt oppugnatores præscriptionis, quæ posteriori illi præsumptioni seu credibilitati cum majori applausu opponere valeant. Multo magis mirandum, quod illustris Pufendorfius, parum alias juri gentium voluntario favens, (*vid. de J. N. & G. l. 2. c. 3. §. 23.*) in doctrina tamen de præscriptione inter gentes cum Grotio ad consensum gentium provocet, eumque appendicem esse velit, & confectarium domini rerum, quasi cum dominia rerum distinguerentur, pacis quoque causa placuerit, ut diuturna possessione utens, bona fide tamen, serotinum possessorem repellere possit & c. *lib. 4. c. 12. §. 7. & 9.* Ubi enim & quando gentes convenerunt, dominiorum distinguendorum causa? quæ conjectura sunt, ut præsumatur gentes, etiamsi maxime convenissent, talem adjecisse appendicem? Et si enim pacis causa hæc sua-

nii (*k*) aut etiam insuper (*l*) in natura imperii, intuitu hujus juris (*m*) esse fundatam; ita infra (*n*) evidenter ostendemus differentiam inter præscriptionem domini & crediti.

§. IV.

suadeat, oblitus tamen est Pufendorfus eorum, quæ paulo ante (§ 8.) Grotius in non multum absimili assertionem opposuerat: simplex videri, quod quis de pietate mortalium tam prolixè sibi polliceatur &c.

(*k*) Totum negotium hujus assertionis breviter in summam contraho. Qui scit rem suam ab alio sive b. f. possessore, sive m. f. aut etiam prædone, tanquam suam possideri, & eam non auferri, cum commode possit, aut saltem ejus facto non contradicit, sed patitur, eum quiete possidere, & tacet, is præsumitur, rem suam derelinquere voluisse, quia nemo sanæ mentis hæc facit, si rem derelinquere nolit, nisi forte metus mali majoris eum deterreat. At cum potentia rerum humanarum sit instabilis & varians, non poterit talis metus durare per tempus immemoriale, ergo necesse est, regna, quæ immemoriali tempore sunt possessa, fuisse derelicta, quanquam vice versa regna & domina sic derelicta non semper debeant esse immemoriali tempore possessa.

(*l*) Dico *insuper*. Etsi enim notaverim lit. g. dominium & imperium esse distinctissima, quia tamen sæpe sunt conjuncta, ubi videlicet imperantes simul sunt domini territoriorum, ideo etiam in præscriptione ejusmodi imperiorum non seponendæ sunt rationes, quæ in præscriptione dominiorum obtinent.

(*m*) Scilicet, si imperans amittat omnes vires regendi, ita ut nullam habeat spem probabilem recuperandi imperium per dicta lit. g.

(*n*) *Infra* §. 9. & 16.

§. IV.

*Cur non de
debitis in ge-
nere sed in
specie de pe-
cuniariis st-
mus solliciti.*

Quod vero debitorum pecuniariorum & non in gene-
re actionum personalium fecerim mentionem, non ideo fa-
ctum, quod alias actiones personales omnes excludere ve-
lim, (o) sed quod perpetuitas debitorum pecuniariorum sit
magis evidens & universalis, cum in reliquis debitis non-
nulla sint, quæ ex natura negotii etiam abstrahendo a lege
humana, sensibili temporis lapsu videantur expirare, (p) &

(o) Scilicet respiciendum hic est ad circumstantias & naturam
rerum, quæ debentur. Pecunia, tanquam mensura rerum om-
nium, quibus homines utuntur, semper creditori usui esse
potest, non ita reliqua semper, quæ promittuntur, sive sint res,
sive mera facta. Promissisti, quod velis me ægrotantem curare;
mihi, cum adversario litiganti, patrocinium præstare; ædium
usum ad habitandum concedere; nunc vero, postquam fidem
fefellisti, sanitari restitutus sum, processus cum adversario est
finitus, ædes proprias acquisivi. Hic res ostendit, obligatio-
nem tuam non esse perpetuam, non quod tempore fuerit ex-
tincta, sed circumstantiis aliis in tempore contingentibus. (Un-
de etiam leges Romanæ, nec hæc solum, sed ipsa naturalis æqui-
tas, creditori indulgent loco actionis ex promisso, actionem ad
interesse. Quæ adeo & ipsa ob easdem rationes, quibus perpetu-
tatem debitorum pecuniariorum adstruimus, erit perpetua).
At si v. g. mihi fundum, territorium &c. vendideris, æqualis
erit durabilitas & perpetuitas obligationis ad dandam rem vendi-
tam, atque obligationis ad solvendum pretium, iterum ex iden-
titate rationum.

(p) Ut in actione redhibitoria, & quanti minoris, & forte in
omnibus rescissionibus negotiorum & restitutionibus.

(q) L. 2.

B95

& prævit nobis in hac cautela imperator Constantius. (q)

§. V.

Ut vero ordine rem tractemus, videndum ante omnia, *An abstrahendo a lege humana debita pecuniaria in perpetuum durent, ut nulla, nequidem longissimi & immemorialis temporis præscriptione tollantur? Cum autem supra (r) notaverimus, præscriptionis terminum inter eos, qui jure humano haud utuntur, non perspicue exprimere rem quæ significari debet, distincte hic respondendum erit.*

§. VI.

Tempus ipsum, si solum fit, non est modus, nec finis *Nihil fieri a di juris cujuscunque. (s) nec acquirendi (t) etiam, ergo nec finiendæ obligationis, ergo nec debiti pecuniarium. Nihil fit a tempore, quamvis nihil non fiat in tempore, (u) sed in tempore.*

pro-

(q) L. 2. Cod. Theodos. de Long. temp. præscript. l. 4. tit. 13. verbis: cum actio personalis & iterum: quamvis actio pecuniæ postulata &c. Verba integra legis dabimus infr. §. 27.

(r) Supra ad §. 3. lit. b.

(s) Ita & in præscriptione domini fit. Nam sive præscriptionem consideres quatenus est juris civilis, bona fides, justus titulus, continuata nec interrupta possessio, qualitas rei, pleraque operantur, sive eam, quam diximus obtinere inter gentes, amissio domini, non tempori, sed derelictioni tacite alterius adscribenda.

(t) Quæ ut plurimum conjuncta est, cum amissione juris alieni. Æque enim in moralibus ac in naturalibus observare licet, quod corruptio unius sit generatio alterius.

(u) Grotius l. 2. c. 4. §. 1. quem, quia ejus locus nobis se statim offerebat, in gratiam eorum, qui ab autoritate aliena magis

B 3

pen-

propterea tamen, & quia omnia in tempore sunt, tempus ejusque lapsus non nimis negligenda sunt, nec nimis adeo subtiliter regulæ, quod tempus non sit modus finiendæ obligationis inhærendum est, (x) si videlicet adsint aliæ circumstantiæ

pendent, quam a ratione & sensu communi, hic nolumus omittere. Alias ista assertio vera est, etiamsi Grotius non dixisset, & antequam dixerat. Igitur, si talia allegata in sequentibus non exacte observata deprehendes, circa ea, quæ forte pariter in Grotio, Pufendorfio, & aliis extant, cogitabis, ea non fuisse ommissa, quod plagium literarium committere velimus, sed, quod in rebus a sensu communi dependentibus, easdem cogitationes habuerimus, quæ alii, quodque pariter exoptemus lectorem sensu suo utentem.

(x) Huc pertinet subtilitas juris Romani. Paulus l. 44. §. 1. de oblig. & act. Placet ad tempus obligationem constitui non posse, non magis quam legatum. Nam quoad alicui deberi cepit, certis modis desinit deberi. Plane post tempus stipulator, vel pacti conventi, vel doli mali exceptione submoventi potest. Similiter Julianus l. 56. §. 3. de v. o. Qui ita stipulator: decem, quoad vivam, dari spondes, hæres ejus exceptione pacti conventi submovendus est. Quemadmodum is, qui usque in calendas dari stipulatur, potest quidem etiam post calendas petere, sed exceptione pacti submoventur. Nam & hæres ejus, cui servitus prædii ita concessa est, ut, quoad viveret, jus eundi haberet, pacti conventi exceptione submoventur. Quam subtilitatem etiam Tribonianus Institutionibus inseruit §. 3. de V. O. Vides insuper Paulum nullam facere differentiam inter stipulationem & legatum, contra tamen Pomponius Paulo diserte contradicit, l. 16. §. 1. de V. O. Stipulatio hujusmodi in annos singulos una est, & incerta & perpetua, non quemadmodum simile legatum mortis legatarii finiretur, quam etiam distinctionem communiter retinent interpretes Institutionum, allaborantes, ut differentiam legatorum & stipulationum magis reddant

reddant perspicuam. *Vide Huberi prælect. ad instit. de V. O.* Interim ea cura non tollit antinomial. Et quicquid dicant, nulla ratio genuina afferri potest, quasi ex natura negotii stipulatio talis perpetuetur. *Facultas* inquit, *quæ plene perfecteque nobis competit, qualis est ea, quæ ex contractu nascitur, non potest esse temporalis, quia tum plena & perfecta esse desineret.* Quasi scilicet non possit esse plena & perfecta obligatio, intuitu eorum, quæ intra illud tempus pacto adjectum debentur. Et si natura rei in omni obligatione perpetuitatem postularer, non potuisset dari exceptio doli mali. Hinc & parum constant sibi, qui ea Philosophia utuntur. Sequitur enim statim: *Loquimur de ejusmodi contractibus, in quibus id agitur, ut aliquid juris perfecti ab altero in alterum transmittatur, nam alioquin multos contractus temporali conventionione constare, manifestum est, ut commodatum, depositum, pignus, locatio & similes; verum in his nihil juris absoluti transferre volumus contrahentes. De prioribus igitur verum est, obligationem certis finitisque modis tolli, quos inter tempus non numeratur &c.* Hic initio dura & contorta est significatio juris perfecti, quod alias nota characteristicam in jure Romano contractuum, quatenus a pactis fecerunt, esse solet. Deinde non sentiunt, qui sic philosophantur, quod hæc ultima ratiocinatio tollat priorem. Si enim ideo commodatum, depositum, pignus, locatio, & similes contractus non sunt perperui, quia in illis nihil juris absoluti, transferre voluerunt contrahentes, etiam stipulatio de decem, quoad vivam, vel usque ad calendas, erit temporaria ex voluntate contrahentium, scilicet, in his omnibus, tempus per se non est causa finiendæ obligationis, sed accedens illa circumstantia voluntatis contrahentium, quæ dat formam contractibus. Ergo ista doctrina juris Romani non aliunde est deducenda, quam exinde, quod deducerent istam perpetuitatis ademptionem in illis negotiis ex pacto adjecto; hinc etiam dabant exceptionem pacti. Pacta vero, quia non producebant actionem apud Romanos, ideo nec tollere poterant ipso jure. Quæ subtilitas cum Germanis perpetuo fuerit incognita, utpote apud quos omnes conventiones feræ, & olim actiones producere, & hodiernum produ-

cunt,

tix effectus juridicos in tempore finientes, vel a tempore suspendentes. Omnia enim, ut rursus proverbium est, maturantur a tempore.

*Alia ratio-
nes, cur debi-
ta pecunia-
ria sua natu-
ra sint perpe-
tua.*

§. VII. Deinde jus ex consensu ortum, nemini invito auferri potest ab altero, qui prius in id consenserat. Hinc nemo faciendo contra obligationem, eo ipso se eximit obligationi (y) sed moram facit, ejusque interesse alteri præstare tenetur. Igitur mora cum jure naturæ augeat quotidie morosorum debitorum obligationem, non poterit ea uno momento naturam suam mutare, & in uno illo momento obligationem debitoris, & augmenta ejus, quæ hæcenus addiderat, rursus destruere.

*Objectiones
contra per-
petuitatem
debitorum
pecuniario-
rum.*

§. VIII. Neque adeo quicquam hic proficeret, qui cantilena vulgari uti vellent, qua uti solent, qui præscriptionem dominii ex jure quodam gentium voluntario amant deducere. Interest, inquit, (z) ut pax generis humani conservetur, ut lites non sint immortales, adeoque necesse est, debita aliquo tempore etiam inter eos, qui solo jure naturæ reguntur, extinguantur. Nam haud dubie, hoc supposito, turbaret generis humani pacem, qui post immemorabile tempus litem alteri faceret de debito, vetustate sua obsoleto. Adde quod oporteat insigniter esse negligentem, qui tanto tempo-
ris

cunt, inde & nunquam eam juris Romani conclusionem receperunt. Quare cum hanc subtilitatem jure meritoque notasset Cyprianus Regnerus *in censura Belgica ad §. 3. inst. de V. O.* injusta & cavillatoria nota est, quam ei propterea Paulus Voetius *in Comment. ad d. §. 3.* inussit: quod patebit cuilibet, utriusque loca inspicienti.

(y) Utitur hoc axiomate etiam Grotius *l. 3. c. 20. §. 38.* quamvis aliam inde conclusionem deducat.

(z) Ex loco Grotiano supra ad *ib. 3. lit. i. descripto cons. dicta a Pufendorfio de causis introductæ usucapionis de J. N. & Gent. lib. 4. c. 12. §. 5. 6.*

697.

ris spatio jus suum non persequitur. Interest autem humani generis, ut hominibus excutatur talis negligentia supina, cum qui in rebus suis ita negligens est, non aptus sit ad pacem communem vigilantem benevolentiam & amicam industriam colendam. Adeoque indignus est ejusmodi homo negligens, qui post tantum tempus audiatur.

§. IX. Hæc uti in deducenda usufructu domini a jure Civili introducta usum non præstant nullum, (a) ita in præsentem negotio eorum insufficientia absque ulla difficultate palpabiliter poterit ostendi. Quid enim? si generis humani interest, ut pax in commune conservetur, ut lites non sint immortales; interest etiam, ut fides data servetur, ut non irriteretur malitia morosorum debitorum, ut justitia fiat, & ut cuilibet jus suum persequi liceat. Si enim ista non concedantur, quomodo pacem humani generis saltem concipere poteris? At vero hæc omnia corrumpunt, si ei, qui fidem datam non servavit, concedatur exceptio præscriptionis, adversus creditorem suum.

*Respondetur
tam ad oppositum
interesse pacis
communis.*

§. X. Deinde demus, valde & præprimis interesse humani generis, ne lites sint immortales. Propterea tamen non apte dicitur, creditorem turbare pacem humani generis, qui id perit, quod sibi debetur. Potius ille turbat, qui non solvit, quod debet. (b) Causa immortalitatis litium est morosus debitor; si enim solvisset, quod debuit, lis fuisset extincta. Qui jure suo utitur nemini facit injuriam, tantum abest, ut improbi litigatoris aut turbatoris pacis communis nomen mereatur.

*Et ne lites
sint immortales;*

§. XI. Porro quod de negligentia creditoris affertur, *Quam ad id, tam quod de ne-*

(a) Vide Pufend. d. §. 6.

(b) Qui creditores post longissimum tempus debita petentes inculpant, ac si pacem generis humani turbent, oblitum sunt fabulæ Æsopiæ de lupo, agnum in inferiori fluminis parte aquam fontem, accusante, quod ipsi aquam turbassent.

C

(c) Vide

170

*gligentia
creditorum
coercenda
affertur.*

tamdiu debitum non petentis, ad eos, qui nulla juris Civilis
communione utuntur, applicari plane nequit. Pone, cre-
ditorem esse insigniter negligentem. Quid de debitore di-
cas insigniter malitioso? An magis punienda innocens ne-
gligentia creditoris, quam noxia malitia debitoris? An dum
punitur negligentia creditoris amissione debiti, simul pra-
mio ornanda creditoris malitia, ut ex ea lucrum debiti qua-
rat? sed fac, debitorem non ex malitia distulisse solutio-
nem, non tamen excusari potest a negligentia. Postulat enim
caput de fide data servanda, & solvendis debitis, non, quod
creditor debeat querere debitorem, sed quod debitor de-
beat creditori offerre & afferre debitum. Quodsi id non fa-
ciat, sane minimum a negligentia inculpatione liberari ne-
quit debitor. Cur igitur, si maxime negligentia coer-
cenda est, non aequae, aut potius, cur non magis coereretur
negligentia debitoris, quam creditoris, & cur adeo secun-
dum illam objectionem solius creditoris negligentia foret
coercenda, & debitoris negligentia suppeditata exceptione
praescriptionis foret irritanda? Praeprimis cum creditor ver-
setur in damno evitando, debitor in lucro captando. At lu-
crum captantis, secundum omnia jura ratione fundata, con-
ditio semper deterior est, quam damnum vitantis. Adde,
quod inter pares, qui superiorem non habent, jus poenae, aut
coercitionis, poenae instar secum ferentis, plane non habeat
locum, sed proprium sit societati, in qua est summum Impe-
rium.

*Nondum con-
stare, quod
creditor ces-
sans longissi-
mo tempore
exigere debi-
tum, sit homo
negligens.*

§. XII. Praeterea nondum probatum est, quod inter-
missio petitionis debitorum pecuniariorum, abstrahendo a
lege humana, sit negligentia. Negligentia est omisso di-
ligentia debita. At ubi id lex humana non jubet, in prin-
cipio quaestio est, utrum debeam intra certum tempus
pecuniam mihi debitam perere? Quanam enim est illa re-
gula aequitatis naturalis, quae eam diligentiam mihi pra-
scri-

69d.

scribit? Sane nemo ullo jure adigitur, etiamsi certum tempus in conventionem positum fuerit, quo elapso debitor solvere debeat, ut eo cessante debitorem interpellat, sed dies interpellat pro homine, aut, nullo cessante, hodie, cras, intra octiduum, intra mensem, intra annum, biennium &c. agat, sed res est in ipsius arbitrio posita, quando debitorem morosum interpellare velit. Jam igitur vellem rationem audire, quæ jubeat, ut præcise quis intra annum decimum, aut vicesimum, aut trigesimum, aut quadragesimum, aut etiam centesimum, vel ultra agere debeat, si velit evitare nomen hominis supini & negligentis. Quæ meri arbitrii sunt, de iis nec negligentia, nec diligentia prædicatur, adeoque etiam abstrahendo a lege humana, nulli præscriptioni subjacent.

§. XIII. Adde, quod creditor possit multas pro se afferre rationes, eum evidentem a negligentia liberantes, si intra longissimum tempus debitum non exegerit, vel etiam eum, ut hominem prudentem commendantes, quod id non nisi post tempus longissimum petierit. Finge, debitorem esse probatione firmissima instructum, debitorem vero semper in eo statu esse, ut & solvere possit, & ad solvendum, si nolit, commode adigi possit: Quis debitorem negligentiam in exigendo debito commissæ inculparet; id est, quis his circumstantiis positis, eam diligentiam a creditore exigeret, ut quantocius debitum suum exigat? Et quis non potius prudentiam creditoris commendaret, quod, cum alias, si pecunia solveretur, ipsius periculo foret, hoc periculi onus, & onus insuper interesse moræ solvendi relinquat debitori moroso, & sic dolum non bonum debitoris dolo bono, imo optimo, cautissime elidat.

§. XIV. Finge rursus, debitorem perdidisse chirographum debitoris, post longissimum vero tempus id mendium probandi rursus reperuisse, aut debitorem solvere nolentem longissimo tempore esse nimis potentem, aut, etiamsi

Quin potius
creditorum
posse multis
rationibus
evitare in-
culpationem
negligentia.

Aut saltem
obtinere ex-
cusationem
ab eadem.

velit solvere, nimis impotentem, propter paupertatem, potest tamen vel deficere debitoris morosi potentiam, vel solvendi impotentiam, vel augeri debitoris, qui antea non erat solvendo, fortunas, vel etiam creditorem, qui hactenus justo timore potentiam debitoris metuebat, ad æquale, vel majus etiam potentiam fastigium esse evehctum: quis non his casibus omnibus iterum vel laudaret prudentiam creditoris, quod hactenus, etiam longissimo tempore, tacuerit, vel saltem creditorem a negligentiam imputatione excusaret. Sane stultum est, certe frustraneum, si quis petat impossibilia; & omnium ore inculcatur consilium, non esse litigandum cum potentiore.

*Præprimis si
cessatione in-
terpellatio-
nis benefi-
cium præstet
debitori cre-
ditor.*

§. XV. Adde quod sæpe beneficium præstet debitori creditor, si ille promittuntinem suam solvendi declarat, sed dilationem a creditore petat, ne videlicet bonis cedere cogatur, hic vero ejus desiderio annuens expectet, donec ad meliorem fortunam perveniat, recepturus ibi non solum pecuniam debitam, sed & interesse temporis hactenus indulti. Uti igitur natura beneficii docet, id nemini debere esse damnosum, ita contra naturam ejusdem repugnat beneficia referre velle ad classem culpæ aut negligentiarum.

*Creditorem
diutissimo
tempore de-
bita non exi-
gentem, non
credi propte-
rea dereli-
quisse jus
suum.*

§. XVI. Ostendunt vero simul ea, quæ hactenus dicta sunt, in eo maxime differre præscriptionem dominii a præscriptione debitorum pecuniariorum, quod in his non possit allegari derelictio præsumta creditoris. Ubi alter id, quod meum est, possidet cum animo sibi habendi, & ego longissimo tempore nullo modo declaro voluntatem recuperandi, nulla restat ratio, quam, ut dereliquisse præsumar. At debitor pecuniæ moram faciens non detinet rem meam, sed suam. Neque enim corpus debetur, sed quantitas. At hujus non est possessio sed corporis. Quomodo ergo possem id credi derelinquere, quod ab altero non possidetur, & ubi per dicta hactenus multæ alia rationabiles

299

biles possunt afferri circumstantiæ quæ ostendunt, longe alias esse posse intentiones creditorum, tam diu non interpellantur debitores, quam animum derelinquendi.

§. XVII. Nec est, quod dicas, debitorem, in diuturna mora non solvendi debitum existentem, eo ipso possidere jus creditoris, adeoque hunc, si possessioni huic tam diuturnæ non contradicat, etiam præsumi id dereliquisse. Equidem falsum est, jus creditoris possideri a debitore, solvere nolente. Jus creditoris nihil aliud est, quam facultas conveniendi reum in civitate actione personali, extra civitatem vi bellica eum adigendi ad satisfactionem. At vero horum utrumque semper salvum manet creditori, non obstante mora debitoris. Certe mora solvendi nullo modo potest appellari invasio juris istius. (c)

Imo nec debitorum hoc casu esse possessorem juris alieni.

§. XVIII. Quin imo, quamdiu creditor parata habet media probandi jus suum, tamdiu possessio juris sui integra censetur manere & illæsa. Etsi enim jus & medium probandi non sint eadem, magna tamen inter utrumque est connexio. Unde quemadmodum, si creditor debitori chirographum reddat, nec aliam intentionem hujus facti exponat, non solum jure Romano, sed & jure gentium & ex natura humanarum actionum, censetur juri suo renunciassè, & id quasi ad debitorem transfuisse; ita ex opposito, quamdiu creditor chirographum debitoris detinet, (vel etiam paratus est idoneis testibus intentionem suam probare; nam eadem est ratio,) tamdiu etiam jus suum non censetur dereliquisse, nec etiam invasum id esse a debitore, quamvis moroso, ut contradictione propterea sit opus.

Derelictionis præsumptionem etiam excludit chirographi & potestas debitorum probandi.

§. XIX.

(c) Vide pluribus illustr. Dn. Coccei de finibus b. s. in præscriptionibus diff. 1. t. b. 13. seq. & diff. 2. c. 4.

190

*Moderatio
hactenus di-
ctorum.*

§. XIX. Suppeditat vero eadem meditatio nunc rationem, ea quæ hæctenus dicta sunt, moderandi, vel limitandi. Neque enim putandum est, quod ex doctrina hæctenus tradita sequatur, ac si nullo unquam tempore finiatur jus crediti, ac si litæ in æternum duraturæ & immortales futuræ, ac prætensiones obsoletæ nullo unquam tempore sint quieturæ. Tempus, etiam longissimum & immemorabile, etsi non sit modus finiendi perpetuitatem debitorum, sunt tamen alia, quæ in tempore sunt, eum effectum paritura, præcipue vero deficiens debiti probatio.

*Ut non pro-
cedant, defi-
ciente proba-
tione debiti.*

§. XX. Etsi enim, ut diximus, jus & juris probatio in se sunt diversissima, tamen nescio quo facto duratio juris a duratione probationis fere dependeat, ita ut hac intereunte, ipsum jus simul interiisse censeatur. Scilicet hoc est, quod communiter dici solet: Non esse & non apparere in moralibus pro eodem haberi. Sunt jura res incorporales. Horum præsentiam alii non credunt, nisi effectus sentiant in sensus incurrentes, & (si hi effectus ab aliis injusti esse dicantur,) si non ostendatur, qua actione sensibili idem jus ortum fuerit. Uti dominium a possessione, quæ facti sensibilis est, incipit, ita translatio possessionis in alium etiam fit per actus in sensus incurrentes. Origo debitorum personalium vel ex contractu est, vel ex delicto; at delictum & contractus constant actionibus, sensus hominum ferientibus. Tolle actiones illas aut testimonia de illis, invisibile fiet jus inde ortum. Quæ autem ab hominibus non videntur, habentur ac si nihil essent.

*Etiã inter
eos, qui supe-
riorem non
habent.*

§. XXI. Neque hæc procedunt saltem inter privatos, qui jura sua coram superiore ventilant, sed & inter eos, qui superiore carent, & suas actiones secundum solum jus naturæ metiuntur. Etsi enim hi non alio medio cogendi debitorum morosum uti possunt, quam bello, est tamen bellum sua natura remedium plane extraordinarium

rium, quo deficientibus aliis pacificis mediis utendum est demum. Quid si ad arbitrium provocet adversarius tuus? Sane sunt arbitria modi finiendi lites, etiam inter principes non inusitati. Hic vero si non probaveris debitum quod petis, quomodo arbiter adversarium ad id solvendum condemnare poterit? Sed & in ipso bello multum interest belligerantium, ut de justitia belli instruantur milites: multum enim hoc proficit ad alacriores eos in pugna reddendos, item ut persuadeantur de justitia belli vicini principes, sive ut alliciantur ad fœdera ineunda, sive ut deterreantur a confœderatione cum parte adversa.

§. XXII. Cum vero probationis omnis sint duo genera, vel per testes, vel per instrumenta (d) facile patet, quod instrumenta sint durabiliora, quam testimonia viventium. Igitur cum dicitur, quod debita pecuniaria possint post immemorabile etiam tempus exigi, & ultra secula a debito contracto elapsa; facile intellectu est, quod ea doctrina regulariter valeat, si debitum possit probari per chirographa.

Unde diutissime durare poterunt, ceteris paribus, debita chirographo debitoris confirmata.

(d) Solet alias quidem a JCrts communiter in comment. ad iii. ff. de probatione, probatio dividi in artificialem & inartificialem, & ad hanc solum referri probatio per testes & instrumenta. Sed inanis hæc est doctrina; partim, quod probatio etiam artificialis, (cujus exemplum satis inartificiale dant: *Peperit; ergo non est virgo*) testes requirat, (ut in dato exemplo, quod ea, quæ non fuisse virgo dicitur, pepererit;) partim quod communiter ea distinctione utentes glossatores, & qui eorum tradita secuti sunt, ignorent, quid veteribus Græcis & Romanis probationes artificiales fuerint, cum Glossatoribus non fuerint cognita orationes Græcorum & Latinorum oratorum, vel libri controversarum Senecæ & Quintiliani, ex quorum lectione discitur infinitis exemplis, quid sit probatio artificialis, fere nostris Advocatis incognita, quia incognita est fere academiis,

rographum debitoris, præprimis (e) si id instrumentum probandi sigillo ejus non solam, sed & testibus eorumque scri-

miis, cum ii, qui juri operam dant, vicio communi negligent studia humaniora & elegantiora. Porro refertur equidem a nonnullis & juramentum inter species probationum, sed revera probatio non est, sed remedium, quod leges humanæ indulserunt actoribus, ut deficientibus probationibus eo uti liceat. Dico leges humanæ. Nam etsi etiam abstrahendo a legibus humanis id rationi naturali conveniat, ut, si deferente creditore debitor juraverit, hic sit absolvendus, & non amplius videndum sit, an debitum fuerit, sed an juratum sit. Etsi etiam is, qui justam causam habet, haud dubie prudentius agat, si deferente creditore juret, se non debere, quam si incerto alienæ voluntatis arbitrio, aut majori incertitudini eventuum bellicorum, & malis omnia bella necessario concomitantibus causam subiciat; nullo tamen jure in statu naturali quis ad jurandum cogi potest, partim quia ad prudentiam adhibendam nemo in eo statu cogi potest, partim quia in arbitrio status naturalis solum ista regula attenditur, auctore non probante, reum esse absolvendum. At juramenti delatio, ut diximus, non est modus probandi. Adde, quod nec indistincte dici possit, reum juramentum detrectantem, versari in dolo, quia multi homines eo conscientiae errore vel ea incertitudine laborant, ut etiam in causis justis juramenta detrectent.

(e) Nam si sola adsit scriptura debitoris absque sigillo, difficile est, reo negante post immemorabile tempus illam scripturam, aliis impartialibus fidem de veritate scripturæ facere, præprimis cum fraudes falsa aliis scripta supponendi variis ex rationibus sint frequentissimæ. Nec post immemorabile tempus facile poterit comparatio literarum institui. Imo in statu civili minus reum esset remedium diffessionem juratam a reo petendi, cum facile

709.

scriptione & sigillis munitum fit. Hoc vero pereunte, aut iustis dubiis orientibus, an sit verum instrumentum, an suppositum, tum, si ea dubia non possint elidi, & veritas instrumenti ostendi, idem est in effectu, ac si debitum fuerit extinctum. (f)

§. XXIII. Alia est ratio testimoniorum a viventibus petitorum. Hic enim longe citius deficere potest probatio & vix ultra triginta aut quadraginta annos durare poterit, sapius longe breviori tempore interibit, siue mortuis testibus, siue non recordantibus eorum, quæ tamdiu ante gesta sunt, siue de omnibus circumstantiis negotii testimonium, ut par erat, dicere non valentibus. Quare apud populos scriptura non utentes, vel qui (uti Tacitus de Germanis scribit,) literarum secreta ignorant, exiguus erit perperuitatis debitorum pecuniariorum usus.

*Contra citius
expirabunt
regulariter
debita per
testes pro-
banda.*

§. XXIV. Unde nunc facile determinari poterit, quæ ratio, quid dicendum, si adsint testimonia mortuorum, puta historicorum, aut etiam ipsorum testium negotio adhibitorum. Etenim si sola adsint parum probabunt, (g) si accedant

*Quid operen-
tur in proba-
tione debito-
rum testimo-
nia mortuo-
rum.*

facile se possint offerre multæ circumstantiæ, ut reus absque dolo diffiteatur, se non credere, eam esse manum debitoris, esse instrumentum revera sit ab ipso scriptum. At in sigillis, præprimis si plurium testium adhibeantur, non ita facile fraus intervenire potest, & facilius comparatio de veritate sigillorum & probatio, reo ea negante, adhiberi potest.

(f) Fluit ex hoc principio notum effatum Pauli *¶ Cti nihil inesse ipso jure quis actionem non habeat, an ope exceptionis elidatur.*

(g) Finge enim historicum memorare principem aliquem ab altero mutuam summisisse pecuniam, aut territorium alteri vendidisse, fide de pretio habita. Probabitur equidem histo-

D

rici,

dant testimoniis viventium, aut probationi per chirographum, non exiguum pondus probationi adjicient, certe creditorem a suspitione suppositi falsi chirographi liberabunt.

Perpetuitatem debitorem pecuniariorum etiam convenire juri gentium.

§. XXV. Uti vero hactenus satis palpabiliter ostensum fuit, præscriptionem actionum personalium ex jure naturali non descendere, ita jam facile ostendi etiam posset, eam nec juri gentium deberi, si modo mores juris gentium antiquiores haberemus cognitos. Nunc, cum contenti esse cogamur scriptoribus Græcis & Latinis, & iis, quæ hi de moribus suæ gentis paulo fufius, de aliis gentibus summatim aut sparsim scripserunt, sufficere nobis, quod nec apud gentes barbaras, nec apud Græcos quicquam deprehendatur, quod doctrinæ hactenus traditæ sit adversum. Et quod apud Græcos non fuerit in usu præscriptio debitorum personalium, vel illud argumento est, quod nec apud Romanos jura sua a Græcis petentes olim in usu

fueri, si modo alias fide dignus sit, testimonio, debitum aliquod adfuisse, non probabitur, (si creditor non habeat chirographum) adhuc dum debitum esse. Ubi enim scriptura in usu est, (uti est, si historici rem scriptis consignarunt), creditur in dubio etiam contractus fuisse scriptura confirmatus, adeoque hac scriptura apud creditorem non amplius existente, præsumtio oritur, debitum solutione fuisse extinctum, & chirographum aut instrumentum probationis debitori fuisse redditum. Imo et si res omnino absque scriptura sit gesta, solis testibus, non merebitur tamen plenam fidem testimonium historicorum, aut ipsorum etiam testium consignatio in scripturam negotii gesti, cum naturalis æquitas postulet, etiam abstrahendo a legibus humanis, ut liceat judici testes interrogare de variis circumstantiis negotii, quod hoc pacto intuitu historicorum & testium mortuorum fieri nequit. Adderem etiam illud quod testimonia talia

fuerit, attestante id satis evidentem Justiniano Imperatore, cuius locum supra (b) descripsimus.

§. XXVI. Duravit hæc perpetuitas apud Romanos *Atque apud* usque ad tempora Imperatoris Constantii, (i) utpote qui *Romanos* eam diserto confirmavit. (k) *Annorum*, inquit, XL (l) *præ- adhuc in usu* scriptio (quam vetustatem (m) *leges ac jura nuncupare voluerunt*) fuisse tempo- admittenda non est, cum actio personalis intenditur. *Quare in re Imperato-* presentis & in cæteris causis id potissimum servabis, atque custodies, *ris Constan-* nisi iii.

talia mortuorum non sint jurata, testi autem non jurato haud esse credendum, nisi jam aliunde satis constaret, juramenta testium non esse ex jure naturæ vel gentium, sed mera inventa juris clericalis, vide Dn. Præsid. *Dissert. de fide juridica cap. 2. §. 61.*

(b) *Supra §. 1.* Adde quod jure Digestorum præscriptio 30. annorum fuerit incognita. *Wurm. lib. 1. t. 45. obs. 9. in fine.*

(i) Ita enim legendum esse pro *Constantini* monet Jacobus Gothofr. *ibi in notis* & ostendit pariter legis subscriptio & Gothofredi *Chronolog Cod. Theod. p. 47. seq.*

(k) *Cod. Theod. l. 2. de long. temp. præscript. lib. 4. tit. 13.*

(l) Magnam quidem hic litem movit doctissimus Cujacius pro XL. XX. substituens; Quod si foret, magna profecto illustratio argumenti, quod tractamus, ei decederet. Sed respondit Cujacio sufficienter Jacobus Gothofredus *ad d. l. 1. Cod. Theod. T. 1. p. 382.*

(m) Vel hæc vox argumento est, Imperatorem hic non loqui de 20. sed 40. annis. Quis enim 20. annos vetustatem diceret? Dissent. iterum Cujacius *l. 18. obs. 28. per l. 1. §. ult. l. 2. in pr. l. ult. ff. de aqu. & aq. pluv. arc.* sed hæc leges ejus intentionem non probant. Fallitur enim, cum putat vetustatem in *l. 1. §. ult. d. 1.* idem esse ac longam consuetudinem, de qua mox sequitur. Nam in versiculo *sane enim* non est explicatio verbi, *vetustatis*, sed argumentum a simili, assertionem præcedentem de vetustate illustrans. Et ipse Cujacius fatetur, per vetusta-

nisi jure veteri (n) comprehensum sit, actionem, que movetur, propter vetustatem non deberi. Sed quamvis actio pecunia postulate exceptione temporis non finiatur, judex tamen debet inspicere, que temporis intervalla nullis justis causis existentibus fluxerint (o) & instru-

tem intelligi 40. annos in l. ult. C. de fund. rei priv. Quod autem addit, vetustatem significare annos triginta in l. ii. C. de fund. patr. est iterum petitio principii. Convenientius est, quod Gothofredus adnotavit d. l. vetustatis tempus aliis in locis a Jure Consultis Romanis circumferibi, cujus memoria non extat. l. 2. §. 7. de aq. & aq. pluv. arc. item cujus origo memoriam excessit. l. 3. §. 4. de aqua quotid. & est.

(n) Patet igitur, quod jam illo tempore quædam actiones in quibusdam casibus vel ob rescripta Principum specialia, vel ob mores diu receptos vetustate i. e. 40. annis exoleverint. Quænam illæ sint, non constat. Gothofredus exempli loco adducit. l. 57. §. 1. de R. N. sed vix videntur Imperatores eo respexisse. Magis convenire videntur leges in nota præcedente de aqua pluvia & quotidiana adductæ. Ex his juribus specialibus occasionem sumebant quidam Juri extendendi præscriptionem quadragenariam ad omnes actiones personales, quem conatum hic reprimunt Imperatores.

(o) Placet explicatio Gothofredi d. l. licet stricto jure pecunia postulata actio 40. annorum præscriptione non finiatur, tamen si judex deprehenderit, nullis justis de causis tanti temporis intervalla effluxisse, veluti, quia in eadem civitate debitor versabatur, cujus conveniendi copiam quotidie creditor habuerit, Judicem estimaturum, quid super hujusmodi actione & chirographo pronunciari oporteat. Scilicet etsi hætenus ostensum sit, naturaliter actiones pecuniarias præscriptione vetustatis & immemorialis temporis non tolli, tamen propterea non sequitur, quod reus ejusmodi actionibus conventus præcise condemnari debeat, si ex specialibus aliis circumstantiis appareat, eum esse absolvendum.

(p) Utrum

instrumenti vetustatem, (p) ut diligentius his consideratis ex officio judicantis, quid pronunciari super hujusmodi actionibus oporteat, astimetur.

§. XXVII. Primus præscriptionis tricennariæ inventor est Imperator Theodosius junior, (q) cujus constitutio-

Inventio præscriptionis tricennariæ

(p) Utrum scilicet genuinum sit an falsum. Adde etiam, quod consideranda sint ipsa contenta, quæ prima fronte videntur sæpe continere obligationem, cum tamen re penitus perspecta, longe aliud intendant. Elegans casus est in Beati sententiarum judicialibus l. 2. in fine. Petierat Ultricus a Kuedorf ab Arnolfo de Sekendorf summam pecuniæ ex vetusto chirographo Mauriti de Sekendorf. Hujus illa erant contenta: Ich M. v. S. bekenne ic. nachdeme mir T. v. K. &c. 200. fl. geliehen hat, die ich ihm und alle meine Erben die wiederbezahlung ihum soll, mit samt alle Jahr 10. fl. Zins davon ic. dieweil ich aber des Gelds also eilends nothdürfftig gewesen bin, derohalben ich dann den genannten T. v. K. um solche 200. fl. keine Verschreibung so kurz habe aufrichten können, aber nichts desto minder geredt ich obgenannter M. v. S. bey meinen wahren und guten frauen für mich und alle meine Erben dem mehrgenannten T. v. K. eine ziemliche Verschreibung mit samt der Bürgschafft nach laut einer Copey, die mir von letztgedachten T. v. K. zu geschickt wird, ihnen in einen Monat nechst nach datum dieses Briefs gefertigen, und ihme die in seine Gewalt überantworten, des zu wahrer Urkund habe ich mein eigen Zunsiegel zu Ende dieser Schrift gedrucket, die gegeben ist am Mittwoch nach den Sonntag Latare in zehenden Jahr der mindern Zahl. Sed responsum exstat ibidem cum rationibus dubitandi & decidendi, ex hoc chirographo non posse conveniri hæredes scribentis, ad solvendum debitum, quia saltem contineat promissionem dandi solennis chirographi, & quidem intra breve temporis spatium &c.

(q) L. un. Cod. Theod. de actionibus certo tempore finiendis l. 4. in. 14. repetita postea a Justiniano in Codice l. 3. de præscriptionibus

207

rie & vana
persvasio
aquitatis
naturalis.

nem cum repetierit & stylo illius atatis factuoso valde commendaverit, tanquam publicæ tranquillitatis promotricem, & improborum litigiorum extirpatricem, (r) collegia ejus Valentinianus, (s) mox se aliis etiam commendavit hoc institutum, ut & sibi & aliis pervaderent, acsi præscriptio actionum personalium & debitorum pecuniariorum ipso jure Naturæ niteretur. (t)

§. XXVIII.

bus 30. vel 40. annorum. Cæterum Cujacio dissentienti, & Theodosium M. Autorem primum præscriptionis tricennariæ facienti l. 18. observ. 26. docte respondit iterum Jacobus Gothofredus ad d. l. un. T. 1. pag. 384. seq. Quare & Alexander Papa. in Cap. vigilantium X. de præscriptionibus 30. annorum Ephesinum legislatorem primum præscriptionis tricenalis Autorem nominatim facit, quo titulo non alium intellexit, quam Theodosium junio- rem, tanquam Ephesini Concilii oecumenici Autorem & promotorem, quod Cujacium d. observ. latuisse mirum. Gothof. d. l. pag. 385.

(r) In verbis: Boni Principis cura, vel prima vel maxima est, quietem provincialium propitia sollicitius mente tractare, quibus quanto plus fuerit humanitatis impensum, tanto pronius amor devotionis incumbit &c. Juvat igitur juris perpetui &c. vagas aternasque calumnias, & nullo temporum sine conclusas certis & designatis terminis limitare. Quam nobis necessitatem ferenda legis iusta imposuit querimonia plurimorum. Quis ferat institui jurgia, quæ avi & proavi nescierunt? quæ alia improbum litigatorem tam valida defensione summovebit, si possessorem nec secula in infinitum transacta defendunt &c. Ad quam benevolentiam præcipue nobis hortata est lex Domini Patris clementia mea Theodosii perennis Augusti, qui virtutum suarum morem secutus, humano generi profunda quiete prospexit, constituens, post 30. annos nulla penitus jurgia, quæ medio tempore mota non fuerunt, excitari.

(s) Novella Valentiani 8. post. Cod. Theodof.

(t) Lib. 10. leg. Wisigoth. tit. 2. l. 4. Tricennalis transcurso temporum,

§. XXVIII. Quamvis autem Canones nunquam hanc hypothesein receperint, quod præscriptio tricennaria ex jure Naturæ oriatur, sed sæpe claris verbis indicaverint, quod ejus origo debeat legibus humanis, (u) (forte ideo, ne cogerentur fateri, etiam res ecclesiæ posse a Laicis hoc tempore præscribi, (x) si ea præscriptio induceretur ex jure Naturæ) magna tamen ipsi præscriptioni tricennali accessit autoritas, postquam Clerus jam in Concilio Chalcedonensi approbasset eandem saltem inter personas ecclesiasticas. (y)

Cui postea magna autoritas accessit, cum Jus Canonicum eandem approbasset.

§. XXIX. Germanos quod attinet, etsi præscriptionem tricennalem in actionibus realibus jam temporibus Carolingorum receperint, (z) ignorarunt tamen præscriptio-

Secundum principia juris Germanici ignora-

porum, cum jam sic constanter inoleverit in negotiis actionum, ut non jam quasi ex instructione humana, sed veluti ex ipsa rerum processisse natura videatur &c. Cassiodorus lib. 5. Epist. 37. tricennalem præscriptionem vocat humano generi patronam eandemque ipsis Judæis æquo jure (ut Gothofredus ad d. l. un. restituit) fervari voluit.

(u) Canon. 6. caus. 16. qv. 3. verbis: Hoc enim & secularium Principum edicta præcipiunt, & præsulum Romanorum decrevit autoritas. Can. 9. ibid. verbis lex hominum, cap. vigilanti s. X. de præscript. verbis: Epheſinus legislator primus tricennali præscriptioni vigorem legis imposuit.

(x) Quod diserte negatur cap. causam 7. X. de præscript. Ecclesia tamen active tricennario tempore præscribit contra Laicos can. placuit 8. c. 16. q. 3. cap. Sanctorum 3. X. de præscript.

(y) Concil. Chalced. c. 17. quod refertur c. 1. C. 16. q. 3. adde can. 2. 34. ibid. Quamvis variæ addendæ sint limitationes, præscriptionem illam restringentes, quas expedire hujus loci non est. Vide interim d. caus. 16. q. 3. & d. iii. X. de præscript.

(z) Vide capitul. Ansegisi lib. 5. cap. 389. (ap. Baluz. T. 1. p. 907.) lib. 7. c. 248. (p. 1077.) & in addit. 4. cap. ult. (p. 1232.) Posses etiam

407

ta fuit pra-
scriptio debi-
torum pecu-
niariorum.

ptionem hanc intuitu debitorum pecuniariorum, & actio-
num personalium eo pertinentium. Nihil certe de ea
reperitur, aut in capitularibus Regum Francicorum, con-
stitutum, aut a collectoribus Speculorum Saxonici (a) &
Svevici

etiam huc referre formul. 40. secundum legem Romanam seu Sir-
mondicam (Tom. II. p. 491.) modo non ea magis videatur perti-
nere ad partes Galliae veteris Francorum regni, quam ad Ger-
maniam.

(a) Duo sunt loca speculi Saxonici de praescriptione agen-
tia, nimirum lib. 1. art. 28. & 29. Prior: Was solches Dings
erbloß stirbt, als Heergewette, Erb, oder Gerade, das soll man ant-
worten dem Richter oder Fronboten, ob er es heisset nach dem dreiß-
sigsten. Das soll dann der Richter behalten Jahr und Tag un-
verthan, und warten, ob sich niemand darzu ziehen wolt mit recht.
Kommt da niemand, so lehre es der Richter dar zu seinem Nuz.
Es wäre dann, daß der Erb gefangen wäre, oder in des Reiches
Dienst gezogen, oder in Gottesdienst außser des Landes, so muß er
sein warten mit dem Erb, bis daß er wieder komme. Dann er kan
sich an seinen Erbe diereiß nicht verschweigen; das ist aber geredt
von fahrender Habe. Posterior: An Eigen und Erbe (in Saxo-
nico und an Hüffen) mag sich der Sachs verschweigen bey dreiß-
sig Jahren, und Jahr und Tag, und ehe nicht. Das Reich und
die Schwaben mögen sich nicht versäumen an ihren Erbe, (non in
hereditatibus ut latinus interpres, sed in proprietate seu allodio,
quod opponitur beneficio seu rebus feudalibus, unde conserva-
distinctio, (Erbe und Lehn) diereiß Sie es zeugen mögen. Dico:
plures textus in jure Saxonico de praescriptione non extare.
Etiam si enim Glossatores ad dictos articulos 28. & 29. provocent
etiam ad alios textus, tanquam de praescriptione rerum mobi-
lium agentes, jam tamen erudite ostendit Dn. Schilterus exorc.
ad Pand. 45. §. 49. & 52. illos textus non de praescriptione, sed
de possessione legitima, von Richter Gewähr loqui.) Unde etiam
com-

Svevici (b) adnotatum, ut adeo fallantur & fallant, qui ex prin-

communis doctrina, quod de Jure Saxonico res immobiles præscribantur triginta annis, anno & die, mobiles vero anno & die, isti erroneæ Glossæ originem debet, cum alias verius videatur, Germanis veteribus solam intuitu dominii præscriptionem tricennariam, & insuper anni & diei fuisse in usu, etiam intuitu rerum mobilium, (præmissis si in articulo 29. loco an eigen und Hüffen legas, an eigen und Erbe) & casum *art. 28.* non extendendum esse ultra præscriptionem rerum mobilium hæreditariarum intuitu magistratus loci.

(b) Svevicus compilator, uti totum speculum Svevicum provinciale exscripsit ex speculo Saxonico, quia nimirum mores Saxonum & Svevorum (i. e. Germanorum in terris regni immediatis, quæ vicariatus Palatino subfunct, & mediatis, quæ Saxonico) tanquam populi olim communibus gaudentis moribus non fuere diversi, nisi intuitu successionis, & appellationum *Spec. Sax. lib. 1. art. 9.* Interim collector speculi Svevici hinc inde jus Romanum, tanquam quod ejus tempore incipiebat Germanis quoque cognitum fieri, immiscuit aut alio modo etiam mores Germanicos ex suo cerebro emendare voluit, etsi parum pertinententer ac sæpe, ut cum principiis alibi positis non cohæreat. Ita etiam hic se gessit. Nam ex *lib. 1. art. 28.* Speculi Saxonici retulit quidem sententiam de præscriptione hæreditariarum rerum a iudice loci intra annum & diem finiendam *in lib. 1. cap. 270. (edit. Goldasti in Reichsstatuten)* sed inepte tamen addidit, hanc præscriptionem intelligendam esse etiam de rebus immobilibus. Porro ex *art. 29.* Juris Saxonici illum versiculum equidem, quod adversus Svevos nullum habeat locum præscriptio, retulit *in cap. 272.* adeoque antecedentia *art. 29.* de præscriptione Saxonica tricennaria & unius anni omisit, interim tamen ex Jure Romano *cap. 122.* triennis & *cap. 265.* tricennis, decennis, & vicennis præscriptionis fecit mentionem, quod plane

principiis Juris patrii hanc præscriptionem deducere fatagunt. (c)

*Sed eadem
tamen cum
Jure Cano-
nico & Justi-
niano in si-
nuavit se in
fora Germa-
nia.*

§. XXX. Postquam tamen Jus Canonicum seculo tertio & decimo, & postea seculo decimo quarto cum Academicis Jus Justinianum in Germania florere, atque exinde se in forum insinuare inciperet, non mirandum, quod etiam præscriptio tricennaria debitorum pecuniariorum, utpote Jure Justiniano & Canonico approbata, quamvis adversus principia Juris patrii, in usu forensi postea fuerit frequentata, præprimis postquam Glossatores Juris Saxonici sub prætextu, quod jus patrium explicare vellent, id potius maxima tortura applicarent ad principia Juris Civilis & Canonici, seu, quod idem est, Jus patrium a Romano utroque toto cælo differens, ex hoc jure diversissimo interpretarentur.

*Magis ta-
men quoad
nomen,
quam cum
effectu.*

§. XXXI. Nescio tamen, quo fato factum fuerit, ut cum omnes amore jurium peregrinorum quasi incantati illud juri patrio præferre tentaverint, in hac quæstione Doctores ita fuerint mente quasi alienati, ut dum jura peregrina introducere student, revera manserit in foris Germaniæ praxis Juris Naturæ & Gentium antiqua, quod nimirum exceptio præscriptionis quidem opposita fuerit nomi-
netenus

non coheret, cum illo Svevorum antiquo Jure. Sed quicquid hujus sit, patet tamen ex hæcenus dictis, nullam neque jure Saxonico, neque Svevico mentionem fieri præscriptionis debitorum pecuniariorum. Imo ex illo jure Svevorum antiquo firmissimum argumentum sumi potest, quod præscriptio hæc locum non habuerit. Si enim Svevi admissi fuere semper ad vindicanda dominia rerum suarum, nulla præscriptione obstante, multo magis admitti debuerunt ad condicenda debita pecuniaria.

(c) Autores huic facientes citat Carpzovius *part. 2. conf. 3. de fin. 3. conf. Dn. Hopp. in Usu moderno ad pr. inst. de Usucap. in fine.*

(d) Vide

706.

netenus petitionibus debitorum pecuniariorum, sed caruerit tamen effectu, i. e. quod re ipsa debita pecuniaria manserint perpetua in Germania. Quod ut melius intelligatur, paucis narranda historia controversiæ de requisito bonæ fidei in præscriptione tricennaria.

§. XXXII. Nimirum, cum Theodosius junior Imperator præscriptionem tricennariam primus introduceret, constat, quod ipse intuitu præscribentis nullam bonam fidem requireret, neque intuitu actionum realium neque intuitu personalium, (d) idque convenienter cum dictamine rectæ rationis, (e) Sed Justiniani Consilarii initium bonæ fidei, uti requirebatur in præscriptione rerum mobilium, & ordinaria longi temporis rerum immobilium, ita etiam id requirebant, ex nova æquitate in præscriptione tricennaria, si quis agere vellet adversus dominum pristinum. (f) Pontifex autem alia addita nova æquitate cerebrina, pietatis pallio velata, jus Civile correxit, in omni præscriptione continuam bonam fidem requirens. (g) Uti vero Pietas ista fucata & in aliis pluribus negotiis post reformationem illulit

(d) Vide supra §. 28. Wissenbach ad l. 3. Cod. de præsc. 30. vel 40. annorum.

(e) Nam quoad actiones reales inter privatos sufficit tricennium ad tacitam derelictionem. Ubi vero hæc est, ibi non opus bona fide, vid. super. §. 3. lit. d. quoad actiones vero personales vide mox dicenda §. sq.

(f) L. 8. Cod. de præscript. 30. annorum, & ibi Wissenbachius.

(g) Cap. ult. X. de præscript. Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam Canonica quam Civilis. Cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam. Jam uti

illustit JCTis protestantibus, (b) ita & in doctrina præscriptionis communiter ajunt prævalere jus Canonicum, etiam in foro Civili. (i) Insuper autem alius error factus est communis, quasi scilicet jus Canonicum istam perpetuitatem bonæ fidei requireret in præscriptione tricennaria actionum personalium. (k)

Qua hypo-
thesi recepta
non datur
amplius ca-
sus, quo, cum
effectu debi-
tis personali-
bus possit op-
poni præscri-
ptio.

§. XXXIII. Quamvis autem hæc sententia nec Juri Civili conveniat, nec Juri Canonico, cum b. & m. f. possessio tantum prædicetur de re aliena, adeoque plane non qua-

uti pallium fucatae pietatis, vel ex Apostoli dicto, ita misere, ut clamaret, si posset, contorto, statim apparet; Ita id jamdiu notarunt ante nos JCTi celeberrimi. Johannes Petrus de Ferrariis in *pract. Pap.* id judicium de Jure Canonico fert: *Nec obstat, quod periculum animæ vertatur, quia ista ratio salva reverentia est multum fatua.* Wesenb. ad *Schneid. tit. de Usuc. in princ. num. 20. lit. i.* *Nec ratio, nec decisio illius textus valet: nam quid pertinet huc dictum Apostoli, scilicet aequè id intellexerunt, ut hæc jura præscriptionum. Et diutius in hac luce Evangelii patiemur Justitiam in talibus vicis imponi.* Cujacius ad *cap. 5. in fine X. de præscript.* *Hunc locum serva interim, ut probes, quam Cynici & fisci olim fuerint quæve imperitia & incuria curiæ Romane.* Pluribus vide ista referentem, & Juris Civilis tradita contra Jus Canonicum defendentem Illustrem Cocejum in *dissert. 7. de finibus bonæ fidei in præscriptionibus de Jure Canonico sect. 1. §. 6. seq.*

(b) Huc pertinet tota dissertatio inauguralis sub præsidio Excellentissimi Strykii nostri habita, *de reliquiis Sacramenti, in causis matrimonialibus.*

(i) Georg Schultz in *Synopsi instit. ad tit. de Usucap. lit. b.*

(k) Idem *ibid. ad tit. de perpet. & temp. act. lit. a.* Pirhing ad *Jus Canonicum Tom. 1. p. 505. Valerius differ. utriusque fori, sub voce præscriptio diff. 2.*

(l) Quod

707.

quadret ad debitores pecuniariorum, (l) ea tamen in praxi se sub specie æquitatis ita commendavit Jctis Germaniæ, ut in Camera Imperiali (m) & in aliis judiciis Imperii (n) hodie fere sit communiter recepta, quo pacto re ipsa, ad jura pristina Gentium & antiquæ Germaniæ redierunt, cum hoc intuitu in debitis pecuniariis, quorum initium a creditore ejusve hæredibus probari potest, nunquam potuerit casus existere, in quo debitores se potuerint pro bonæ fidei possessoribus, (secundum explicationem illarum Canonistarum) gerere, cum primus debitor utique sciverit, se injuste solutionem debiti denegare, hæres autem non possit præscribere ea, quæ defunctus non potuit præscribere. (o)

§. XXXIV.

(l) Quod latius pluribus additis probationibus demonstravit Illustris Coccejus *duabus integris Dissertationibus de finibus bonæ fidei in præscriptionibus de Jure Canonico.*

(m) Testantur enim plures Jcti fide dignissimi, in Camera approbati opinionem, quod m. f. possessor nullo unquam tempore præscribat, adeo ut neque statuto vel lege aliqua contrarium induci possit, etiam in actionibus personalibus, quia in materia præscriptionis, in qua de peccato agatur, standum sit juri Canonico, & ejus dispositioni, item quod præscriptio immemorialis excludatur, ubi de initio contractus constat, quia tum mala fides impediatur præscriptionem immemoriam, & noceat etiam hæredibus in bona fide existentibus. Andr. Gail. *lib. 2. obs. 18. no. 7. 8. 9. 10.* Wurms. *lib. 1. tit. 45. obs. 4. num. 7.* Mynsing. *obs. sing. cent. 4. obs. 6. n. 4. & 7.* Gylman. *T. IV. symphorem. part. 1. vot. 41. n. 8. & seq. n. 30. & 34. seq.* Klockius *relat. 65. n. 70. & 35. & relat. 72. n. 80. & 83.*

(n) v. g. In judiciis Saxonis. Schneidewin. *ad Princ. instit. de Ufuc. n. 16.* Zobel. *in addit. ad text. latinum Landrecht l. 1. art. 6. sub fine.* Constitut. EleË. 3. part. 2. ibique Carpzov' *des. 7. Consult. Constit. Saxon. T. 1. part. 5. casu 15. fol. 115.*

(o) L. 59. de R. J. §. 2. v. nam si hæres &c. *instit. de Ufuc. l. 1. n. de di- vers.*

*Ufus dicto-
rum practi-
cus maxime
in controver-
sis statuum
Imperii.*

§. XXXIV. Quare, uti vel ex dictis usus practicus meditationis nostræ constat, ita quam maxime se exferit, in controversiis statuum imperii. Sive enim hi etiam post integra secula debita pecuniaria a constatibus coram Camera repetere velint, non habent, quod rimeant exceptionem præscriptionis, sive coram arbitris controversia sit expedienda, ubi ea ex Jure Gentium definiri debet, ob superioritatem & jura belli ac pacis, tuti sunt per hactenus demonstrata perpetuitate debitorum personalium.

*Non obstante,
quod Princi-
pes in contra-
ctibus utan-
tur Jure pri-
vatorum.*

§. XXXV. Dico ex Jure Gentium; etsi enim non pauci JCti putent, Principum ac statuum Imperii controversias dijudicandas esse ex jure Justiniano, vel Canonico, quia in omnium ore est, Principes in contractibus uti jure privatorum, (p) at si hoc verum foret, videretur præjudicium fieri Principibus, post longissima tempora debita petentibus, quia secundum illa jura ex veriore opinione (q) bona fides ad præscriptionem actionum personalium non requiritur; revera tamen objectio ista parum oberit. Nam quod in genere scriptores juris publici controversias Principum ex Corpore Juris definire voluerint, factum est ex erronea, nunc autem explosa, opinione, quasi controversiæ juris publici definiendæ essent ex Jure Justiniano, (r) partim etiam ex alio errore, quod status Imperii pro meris subditis habuerint, quod etiam nunc ex verioribus prin-

*vers. temp. præscript. vide omnino Dn. Præsid. in Scholiis ad Illu-
beri positiones tit. pro herede lit. a.*

(p) Dn. Coccejus *Jur. Publ. Prud. c. 26. §. 1.*

(q) *Per dicta §. 34.*

(r) Nota est controversia Conringii cum Tabore. Sed Conringius tamen vicit, Medicus JCtum. Præprimis postquam Monzambanus palpandum dedit, quam turpe sit, in controversiis Juris Publici febriculofam Juris Civilis scientiam ostentare.

(r) Re-

principiis aliter docetur. (s) Sed ista quidem peculiarem dissertationem desiderant. Quod autem Principes in contractibus utantur jure privatorum non hoc vult, quod debeant uti jure Justiniano seu Canonico, verum, quod Principes, dum contrahunt, non contrahant ut Principes & superiores, sed ut pares cum paribus, adeoque, etiam si cum subditis contrahant, æque firmiter obligentur ac quilibet privatus. (t) Ut taceam, etiam secundum jura privatorum opinionem de bona fide in præscriptione tricennali necessaria in praxi prævalere. (u)

§. XXXVI. Sunt insuper & alia argumenta, unde probare firmiter possis, statui Imperii a statu non posse opponi exceptionem præscriptionis, etiam si post aliquot secula petat debita pecuniaria, quamcumque etiam alias hypothesein de perpetuitate actionum personalium & de rebus acquisito bonæ fidei quis foveat. Scilicet omni jure & Gentium & Civili & Canonico fundatum est, non agere valenti non currere præscriptionem, nec præscriptionem locum habere eo tempore, ubi cessat administratio justitiæ. At facile ostendi potest, administrationem Justitiæ adversus status potentes in Imperio per aliquot secula perpetuo cessasse, non vitio Imperatorum, sed ex morbo Reipublicæ.

Sed ista quidem latius deducere excedit scopum dissertationis nostræ, & peculiarem dissectionem postulat. Quare hic terminus esto.

(s) Regnavit illa hypothesi maxime tempore Lutheri, qui adeo & ipse in scriptis de bello ob defensionem religionis suscipiendo, sæpe ex illo principio status Imperii dehortabatur a bello, etiam defensivo.

(t) Myler ab Ehrenbach *Nomol. cap. 2. §. 3.*

(u) *Per d. §. 34.*

F I N I S.

87

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

I
S
D
DN
S
AN

ULB Halle
003 890 406

3

sb.

Q. D. B. V. 1706 286 089.
M.

DISSERTATIO IVRIDICA

DE
**PERPETVITATE
DEBITORVM PE-
CVNIARIORVM,**

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
N. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIE, MARCHIONE BRANDENBVRGICO,
AC DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE
&c. &c. &c.

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

N. CHRISTIANO THOMASIO, ICto
S. REG. MAI. BORVSS. CONSIL. & PROF. PVBL.

*Publicæ Eruditorum Disquisitioni
submittit*

ANDR. GEORGIVS HOFMANNVS,
Norimb.

Ad diem XX. Mart. M. DCC. VI.

H. L. Q. C.

Halæ Magdeburgicæ, Literis SALFELDIANIS.